

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО

Кафедра сімейної медицини ФПДО

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
проректор з наукової роботи
проф. Наконечний А.Й.

«   »   2020 р.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

«ПРИНЦИПИ ТА МЕТОДИ ЛІКУВАННЯ СЕРЦЕВО-СУДИННИХ ЗАХВОРЮВАНЬ»

(курс за вибором)

підготовки фахівців третього (освітньо-наукового) рівня
вищої освіти – доктора філософії (PhD)

галузі знань 22 Охорона здоров'я
спеціальності 222 Медицина

Обговорено й ухвалено
на методичному засіданні кафедри
сімейної медицини ФПДО

Протокол № 309
від «28» серпня 2020 р.

Завідувач кафедри
Ю.Г. Кияк проф. Кияк Ю.Г.

Затверджено
профільною методичною комісією
ФПДО

Протокол № 2
від «10» вересня 2020 р.

Голова профільної методичної комісії,
О.Є. Січкоріз доц. Січкоріз О.Є.

Робочу навчальну програму з дисципліни за вибором «Принципи та методи лікування серцево-судинних захворювань» підготовки докторів філософії за спеціальністю 222 «Медицина», спеціалізацією «Внутрішні хвороби» склали:

Скибчик В.А., професор кафедри сімейної медицини ФПДО Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, доктор медичних наук;

Соломенчук Т.М., професор кафедри сімейної медицини ФПДО Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, доктор медичних наук;

Склярів Є.Я., завідувач кафедри терапії № 1, медичної діагностики та гематології і трансфузіології ФПДО Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, доктор медичних наук, професор;

Абрагамович О.О., завідувач кафедри внутрішньої медицини № 1, Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, доктор медичних наук, професор;

Радченко О.М., завідувач кафедри внутрішньої медицини № 2 Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, доктор медичних наук, професор;

Дутка Р.Я., завідувач кафедри пропедевтики внутрішньої медицини № 1 Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, доктор медичних наук, професор;

Склярова О.Є., доцент кафедри сімейної медицини ФПДО Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, кандидат медичних наук.

Рецензенти:

Бондаренко О.О., професор кафедри терапії №1, медичної діагностики та гематології і трансфузіології ФПДО Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, доктор медичних наук

ВСТУП

Робоча навчальна програма дисципліни за вибором «Принципи та методи лікування серцево-судинних захворювань» підготовки фахівців третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти; кваліфікації - доктора філософії; галузі знань - 22 «Охорона здоров'я»; спеціальності - 222 «Медицина»; спеціалізація «Внутрішні хвороби» складена на основі Закону України «Про вищу освіту», «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих начальних закладах» (23 березня 2016 року, №261), «Освітньо-наукової програми доктора філософії (Ph.D.)» (Протокол №7 - ВР від 29.06.2016 ЛНМУ імені Данила Галицького); «Робочої навчальної програми», затвердженої 21.02.2019 року; Наказу МОН України від 01.10.2019 року № 1254 «Про внесення змін до Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти».

Дана програма є частиною освітньої програми підготовки докторів філософії в рамках професійної спеціалізації та розрахована на **3 кредити ECTS**.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є сучасні принципи та методи лікування пацієнтів із серцево-судинними захворюваннями залежно від віку, статі та коморбідної патології.

1. МЕТА І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Мета викладання навчальної дисципліни за вибором «Принципи та методи лікування серцево-судинних захворювань» передбачає здобуття та поглиблення комплексу знань, вмінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних завдань із цієї дисципліни, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, що вирішує актуальне наукове завдання в галузі внутрішньої медицини, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення, а також вдосконалення знань про: клінічну фармакологію ліків, які застосовуються в кардіології; немедикаментозні методи лікування в кардіології; терапевтичні аспекти кардіохірургії та інтервенційної кардіології; периопераційне ведення пацієнтів кардіологічного профілю; особливості ведення пацієнтів із коморбідною патологією; основні принципи первинної та вторинної профілактики серцево-судинних захворювань.

Здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії повинен:

— **знати:** показники смертності від ускладнень серцево-судинних захворювань, шляхи їх зниження; основні критерії індивідуального і популяційного серцево-судинного ризику, анатомію та фізіологію серцево-судинної системи в нормі і при патології; етіологію, патогенез, сучасні класифікації, методи клінічного, лабораторного, інструментального дослідження хворих кардіологічного профілю; критерії встановлення діагнозу при цих захворюваннях; основи фармакотерапії, механізм дії основних груп лікарських засобів, які застосовуються в кардіології, лікозалежні проблеми фармакотерапії; основні підходи до відбору хворих із захворюваннями серцево-судинної системи для хірургічного лікування, зокрема інтервенційного втручання; показання і протипоказання до проведення оперативних втручань на серці і судинах; сучасні стандарти діагностики і лікування серцево-судинних захворювань згідно даних доказової медицини, рекомендацій вітчизняних і міжнародних лікарських товариств з кардіології та суміжних спеціальностей (ендокринологія, ревматологія, імунологія тощо); принципи організації

диспансерного нагляду за хворими кардіологічного профілю в Україні, форми медичної документації, правила її оформлення; принципи експертизи тимчасової та стійкої непрацездатності; методи реабілітації хворих із захворюваннями серцево-судинної системи тощо.

— **вміти:** збирати медичну інформацію про стан пацієнта; провести повне об'єктивне обстеження хворих із захворюваннями серцево-судинної системи, оцінити статус, визначити послідовність та обсяг додаткового обстеження з урахуванням стану органів серцево-судинної, ендокринної, імунної, дихальної, травної, сечовидільної, кістково-м'язової систем, встановити пріоритети для вирішення проблем здоров'я пацієнта; оцінити вплив факторів ризику, коморбідних та супутніх хвороб на розвиток і перебіг серцево-судинних захворювань (з врахуванням культурних, етнічних, сімейних, професійних чинників тощо); інтерпретувати результати лабораторних та інструментальних методів діагностики; встановити клінічний діагноз і скласти алгоритм лікування хворих кардіологічного профілю, враховуючи коморбідну патологію; підібрати оптимальне медикаментозне лікування; діагностувати та надати необхідну допомогу при ускладненнях серцево-судинних захворювань; здійснювати відбір хворих із захворюваннями серцево-судинної системи для хірургічного лікування, зокрема інтервенційного втручання; проводити реабілітацію пацієнтів після кардіохірургічних втручань; консультувати хворих з питань модифікації способу життя, корекції харчування і факторів високого серцево-судинного ризику; складати план науково-дослідницької роботи, безпосередньо здійснювати її, проводити аналіз та узагальнювати результати клінічного обстеження хворих із вищезазначеною патологією; інтерпретувати результати діагностичних і лікувальних методів дослідження цих пацієнтів у співставленні з результатами інших дослідників, даними літературних джерел, визнаними стандартами діагностики і лікування; правильно оформляти медичну і наукову документацію; опрацювати та аналізувати державну, соціальну та медичну інформацію.

2. КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми дисципліна забезпечує набуття здобувачами вищої освіти ступеня доктора філософії наступних **компетентностей та програмних результатів навчання:**

1. Інтегральна компетентність: здатність ефективно вирішувати комплексні наукові та практичні проблеми в галузі медицини за спеціальністю «Внутрішні хвороби», організувати і виконувати власну науково-дослідницьку роботу з метою генерування нових систематизованих знань, що мають теоретичне і практичне значення, можуть успішно впроваджуватись у вітчизняний й міжнародний дослідницький та освітній простір, практичну медицину та інші сфери життя.

2. Загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Здатність до науково-професійного, світоглядного та загальнокультурного саморозвитку і самовдосконалення.

ЗК2. Здатність автономно виконувати фахову та науково-дослідницьку роботу з дотриманням принципів академічної доброчесності, авторського права та наукової етики.

ЗК3. Здатність до різнобічного пошуку, самостійного аналізу та систематизації інформації з використанням сучасних комунікаційних та інформаційних технологій.

ЗК4. Здатність спілкуватись і взаємодіяти в науково-професійному та освітньому

середовищі, в тому числі – на міжнародному рівні.

ЗК5. Здатність незалежно мислити, виявляти, формулювати й ефективно вирішувати проблеми наукового характеру, приймати відповідальні рішення, продукувати нові знання та ідеї.

ЗК6. Здатність проводити моніторинг виконаних робіт, здійснювати оцінку інтелектуального продукту та забезпечувати його якість.

ЗК7. Здатність до опрацювання, аналізу, узагальнення, обговорення та представлення результатів власного наукового дослідження у вигляді усної та письмової презентації державною й іноземною мовами, опанування майстерністю вести наукову дискусію з демонстрацією вільного володіння науковою термінологією, риторикою та культурою наукового мовлення.

ЗК8. Здатність працювати в команді, організовувати, планувати та прогнозувати результати власної чи колективної роботи, нести відповідальність за досягнуті результати, діяти в нових умовах, керувати роботою інших осіб та мотивувати їх для досягнення спільної мети.

3. Фахові компетентності:

ФК1. Здатність аналізувати, відтворювати, інтерпретувати та використовувати в практичній, науково-дослідницькій та освітній діяльності знання сучасного стану проблем та досягнень в галузі принципів та методів лікування серцево-судинних захворювань.

ФК2. Здатність розробляти та управляти науковими проектами в галузі принципів та методів лікування серцево-судинних захворювань, формулювати мету, зміст та новизну дослідження.

ФК3. Здатність встановлювати потреби у додаткових знаннях за напрямком наукових досліджень в галузі принципів та методів лікування серцево-судинних захворювань, генерувати нові знання, наукові гіпотези, теорії та концепції щодо розвитку, перебігу, прогнозування наслідків сучасних принципів та методів лікування в кардіології

ФК4. Здатність обирати та використовувати сучасні методи дослідження (опитування, огляду, спеціального клінічного обстеження, визначення необхідного переліку лабораторних та інструментальних досліджень пацієнтів із кардіологічними захворюваннями) відповідно до поставленої мети, завдань та очікуваних результатів.

ФК5. Здатність інтерпретувати, аналізувати й узагальнювати результати роботи з профільними пацієнтами, дані власних наукових досліджень із проблем сучасних принципів та методів лікування в кардіології, визначати їх місце в системі існуючих знань, дотримуючись принципів наукової етики, академічної доброчесності й авторського права.

ФК6. Здатність впроваджувати нові знання з питань сучасних принципів та методів лікування серцево-судинних захворювань в наукову сферу, освітній процес і практичну роботу за фахом «Внутрішні хвороби».

4. Програмні результати навчання:

ПРН 1. Безперервно самовдосконалюватись та застосовувати здобуті науково-професійні знання та вміння з принципів та методів лікування серцево-судинних захворювань в науковій, фаховій та освітній діяльності.

ПРН 2. Використовувати набуті концептуальні та методологічні знання для організації й

самостійного виконання наукового дослідження в галузі принципів та методів лікування серцево-судинних захворювань.

ПРН 3. Добирати, аналізувати, інтерпретувати, коректно оцінювати і творчо використовувати клінічну та наукову інформацію стосовно принципів та методів лікування серцево-судинних захворювань.

ПРН 4. Вміти виявити та окреслити невирішені проблеми щодо діагностики і лікування пацієнтів із кардіологічними захворюваннями з подальшим визначенням шляхів їх вирішення.

ПРН 5. Продувати нові знання та ідеї, формулювати наукові гіпотези, теорії та концепції в галузі принципів та методів лікування серцево-судинних захворювань з урахуванням та дотриманням принципів наукової етики й академічної доброчесності.

ПРН 6. Самостійно аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати, узагальнювати, систематизувати клінічні та наукові дані стосовно причин розвитку, особливостей клінічного перебігу, підходів до діагностики, лікування і профілактики серцево-судинних захворювань.

ПРН 7. Розробляти дизайн і план власного дослідження за фахом «Внутрішні хвороби» на основі самостійно сформульованих мети і завдань.

ПРН 8. Обирати, застосовувати і вдосконалювати сучасні методики дослідження пацієнтів із кардіологічними захворюваннями.

ПРН 9. Розробляти та впроваджувати нові способи лікування та профілактики серцево-судинних захворювань.

ПРН 10. Використовувати здобуті в результаті дослідження нові знання щодо сучасних принципів та методів лікування серцево-судинних захворювань в практичній діяльності й освітньому процесі.

ПРН 15. Розвивати комунікації та застосовувати навички міжособистісних взаємодій в науковому, професійному, освітньому та міждисциплінарному середовищах.

ПРН 16. Дотримуватися принципів наукової етики у роботі з пацієнтами при лікуванні серцево-судинних захворювань.

ПРН 17. Використовувати принципи академічної доброчесності та нести відповідальність за достовірність отриманих та оприлюднених наукових результатів.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Структура навчальної дисципліни	Кількість кредитів, годин, з них					Рік навчання семестр	Вид контролю
	Всього	Лекцій (год)	Практ. (год)	Семін. (год)	Самост. робота (год)		
		очна денна, очна вечірня форма					
Принципи та методи лікування серцево-судинних	3 кредити / 90 год	8	28	8	46	за вибором аспіранта/ів	залік
		Заочна форма					
		4	10	4	72		

захворювань							
-------------	--	--	--	--	--	--	--

Очна форма навчання (денна, вечірня)

Розділ	Назва теми	Години	Вид заняття (години)			
			лекції	практичні заняття	семінари	самостійна робота
1	2	3	4	5	6	7
1.	Клінічна фармакологія ліків, що застосовуються в кардіології.		2			
2.	Немедикаментозні методи лікування в кардіології.		2			
3.	Терапевтичні аспекти кардіохірургії та інтервенційної кардіології.		2			
4.	Періопераційне ведення кардіологічних хворих.		2			
5.	Клінічна фармакологія діуретиків.			2		
6.	Клінічна фармакологія ІРААС (інгібітори ангіотензин-перетворювального ферменту, блокатори ангіотензину II).			2		
7.	Клінічна фармакологія вазодилаторів (блокаторів кальцієвих каналів, нітратів).			2		
8.	Клінічна фармакологія бета-адреноблокаторів.			2		
9.	Клінічна фармакологія антиагрегантів, тромболітиків та антикоагулянтів.			2		
10.	Клінічна фармакологія антиаритмічних препаратів.			2		
11.	Клінічна фармакологія статинів та інших гіполіпідемічних лікарських засобів.			2		
12.	Клінічна фармакологія серцевих глікозидів та інотропних препаратів.			2		
13.	Клінічна фармакологія НПЗЗ, антибіотиків, гіпоглікемізуючих препаратів в кардіології. Кардіоваскулярний ризик при фармакотерапії.			2		
14.	Цитопротектори при лікуванні пацієнтів із серцево-судинною патологією.			2		
15.	Визначення поняття серцево-судинного			2		

	ризик. Стратифікація серцево-судинного ризику: 4 категорії ризику. Шкала SCORE.					
16.	Вибір методів немедикаментозних та фармакологічних втручань, залежно від категорії серцево-судинного ризику. Моніторинг результатів профілактики.			2		
17.	Складові здорового харчування та принципи дієтотерапії. Антиатеросклеротична дієта I типу. Гіпокалорійна дієта II типу.			2		
18.	Основи профілактики серцево-судинних захворювань та їх ускладнень. Складові здорового способу життя.			2		
19.	Принципи та етапи профілактики серцево-судинних захворювань.				2	
20.	Первинна кардіоваскулярна профілактика: методи. Принципи дієтотерапії.				2	
21.	Вторинна профілактика серцево-судинних захворювань.				2	
22.	Реабілітація в кардіології.				2	
23.	Особливості фармакотерапії в окремих групах хворих (вагітних, осіб похилого віку, дітей /підлітків, жінок), осіб з коморбідною патологією.					2
24.	Стратегія доказової медицини. Вартість і ефективність лікувальних заходів при ССЗ.					2
25.	Психотерапія і фізіотерапія в кардіології. Електролікування, бальнеотерапія, мінеральні води, масаж, ЛФК та ін. (показання, протипоказання).					2
26.	Дієтотерапія та фітотерапія в кардіології.					2
27.	Хірургічні методи лікування хворих із захворюваннями серцево-судинної системи. Показання і протипоказання.					2
28.	Інтервенційна кардіологія: перкутанні коронарні втручання. Периопераційний медикаментозний супровід.					2
29.	Периопераційна підготовка хворих до позасерцевих хірургічних втручань: стратифікація ризику ускладнень.					2
30.	Тактика ведення кардіологічних пацієнтів при підготовці та під час					2

	проведення позасерцевих хірургічних втручань: медикаментозний супровід, немедикаментозні методи, реабілітація.					
31.	Рекомендації щодо куріння, харчування, вживання алкоголю, контролю маси тіла, фізичної активності, корекції психосоціальних факторів.					2
32.	Фармакотерапія, як складова вторинної профілактики серцево-судинних ускладнень. Основні класи лікарських засобів, які покращують прогноз пацієнтів із серцево-судинною патологією.					2
33.	Оптимальна фармакотерапія і реабілітація пацієнтів з артеріальною гіпертензією.					2
34.	Оптимальна фармакотерапія пацієнтів з ішемічною хворобою серця до і після ревазуляризації міокарда.					2
34.	Оптимальна терапія і реабілітація пацієнтів з серцевою недостатністю.					2
35.	Оптимальна терапія і реабілітація у пацієнтів після кардіохірургічних втручань та пересадки серця.					2
36.	Оптимальна терапія і реабілітація пацієнтів з тромбоемболією легеневої артерії.					2
37.	Лікування фібриляції та тремтіння передсердь.					2
38.	Лікування екстрасистолії та ектопічних порушень ритму серця.					2
39.	Лікування і реабілітація пацієнтів з пароксизмальними надшлуночковими та шлуночковими тахіаритміями.					2
40.	Оптимальна терапія при легеневій гіпертензії.					2
41.	Оптимальна фармакотерапія при електролітних порушеннях.					2
42.	Санаторно-курортне лікування (показання, протипоказання, ефективність).					2
43.	Основні форми диспансеризації. Критерії оцінки організації та ефективності диспансеризації хворих серцево-судинними захворюваннями.					2
44.	Експертиза непрацездатності хворих із серцево-судинними захворюваннями.					2

45.	Залікове заняття			2		
	Разом	90	8	28	8	46

Заочна форма навчання

Розділ	Назва теми	Години	Вид заняття (години)			
			лекції	практичні заняття	семінари	самостійна робота
1	2	3	4	5	6	7
1.	Клінічна фармакологія ліків, що застосовуються в кардіології.		2			
2.	Терапевтичні аспекти кардіохірургії та інтервенційної кардіології.		2			
3.	Принципи та етапи профілактики серцево-судинних захворювань.			2		
4.	Первинна кардіоваскулярна профілактика: методи. Принципи дієтотерапії.			2		
5.	Вторинна профілактика серцево-судинних захворювань.			2		
6.	Реабілітація в кардіології.			2		
7.	Немедикаментозні методи лікування в кардіології.				2	
8.	Периопераційне ведення кардіологічних хворих.				2	
9.	Клінічна фармакологія діуретиків.					2
10.	Клінічна фармакологія ІРААС (інгібітори ангіотензин-перетворювального ферменту, блокатори ангіотензину II).					2
11.	Клінічна фармакологія вазодилаторів (блокаторів кальцієвих каналів, нітратів).					2
12.	Клінічна фармакологія бета-адреноблокаторів.					2
13.	Клінічна фармакологія антиагрегантів, тромболітиків та антикоагулянтів.					2
14.	Клінічна фармакологія антиаритмічних препаратів.					2
15.	Клінічна фармакологія статинів та інших гіполіпідемічних лікарських засобів.					2
16.	Клінічна фармакологія серцевих глікозидів та інотропних препаратів.					2
17.	Клінічна фармакологія НПЗЗ,					2

	антибіотиків, гіпоглікемізуючих препаратів в кардіології. Кардіоваскулярний ризик при фармакотерапії.					
18.	Цитопротектори при лікуванні пацієнтів із серцево-судинною патологією.					2
19.	Визначення поняття серцево-судинного ризику. Стратифікація серцево-судинного ризику: 4 категорії ризику. Шкала SCORE.					2
20.	Вибір методів немедикаментозних та фармакологічних втручань, залежно від категорії серцево-судинного ризику. Моніторинг результатів профілактики.					2
21.	Складові здорового харчування та принципи дієтотерапії. Антиатеросклеротична дієта I типу. Гіпокалорійна дієта II типу.					2
22.	Основи профілактики серцево-судинних захворювань та їх ускладнень. Складові здорового способу життя					2
23.	Особливості фармакотерапії в окремих групах хворих (вагітних, осіб похилого віку, дітей /підлітків, жінок), осіб з коморбідною патологією					2
24.	Стратегія доказової медицини. Вартість і ефективність лікувальних заходів при ССЗ.					2
25.	Психотерапія і фізіотерапія в кардіології. Електролікування, бальнеотерапія, мінеральні води, масаж, ЛФК та ін. (показання, протипоказання).					2
26.	Дієтотерапія та фітотерапія в кардіології					2
27.	Хірургічні методи лікування хворих із захворюваннями серцево-судинної системи. Показання і протипоказання.					2
28.	Інтервенційна кардіологія: перкутанні коронарні втручання. Периопераційний медикаментозний супровід.					2
29.	Периопераційна підготовка хворих до позасерцевих хірургічних втручань: стратифікація ризику ускладнень.					2
30.	Тактика ведення кардіологічних пацієнтів при підготовці та під час проведення позасерцевих хірургічних					2

	втручань: медикаментозний супровід, немедикаментозні методи, реабілітація.					
31.	Рекомендації щодо куріння, харчування, вживання алкоголю, контролю маси тіла, фізичної активності, корекції психосоціальних факторів.					2
32.	Фармакотерапія, як складова вторинної профілактики серцево-судинних ускладнень. Основні класи лікарських засобів, які покращують прогноз пацієнтів із серцево-судинною патологією.					2
33.	Оптимальна фармакотерапія і реабілітація пацієнтів з артеріальною гіпертензією.					2
34.	Оптимальна фармакотерапія пацієнтів з ішемічною хворобою серця до і після реваскуляризації міокарда.					2
35.	Оптимальна терапія і реабілітація пацієнтів з серцевою недостатністю.					2
36.	Оптимальна терапія і реабілітація у пацієнтів після кардіохірургічних втручань та пересадки серця.					2
37.	Оптимальна терапія і реабілітація пацієнтів з тромбоемболією легеневої артерії.					2
38.	Лікування фібриляції та тремтіння передсердь.					2
39.	Лікування екстрасистолії та ектопічних порушень ритму серця.					2
40.	Лікування і реабілітація пацієнтів з пароксизмальними надшлуночковими та шлуночковими тахіаритміями.					2
41.	Оптимальна терапія при легеневій гіпертензії.					2
42.	Оптимальна фармакотерапія при електролітних порушеннях.					2
43.	Санаторно-курортне лікування (показання, протипоказання, ефективність).					2
44.	Основні форми диспансеризації. Критерії оцінки організації та ефективності диспансеризації хворих серцево-судинними захворюваннями.					2
45.	Залікове заняття			2		

Разом	90	4	10	4	72
--------------	-----------	----------	-----------	----------	-----------

4. ТЕМАТИКА ТА ЗМІСТ КУРСУ

Тематичний план лекцій

№	Назва теми	Години
1.	Клінічна фармакологія ліків, що застосовуються в кардіології.	2
2.	Немедикаментозні методи лікування в кардіології.	2
3.	Терапевтичні аспекти кардіохірургії та інтервенційної кардіології.	2
4.	Периопераційне ведення кардіологічних хворих.	2
	Разом	8 год

Тематичний план практичних занять

№	Назва теми	Години
1.	Клінічна фармакологія діуретиків.	2
2.	Клінічна фармакологія ІРААС (інгібітори ангіотензин-перетворювального ферменту, блокатори ангіотензину II).	2
3.	Клінічна фармакологія вазодилаторів (блокаторів кальцієвих каналів, нітратів).	2
4.	Клінічна фармакологія бета-адреноблокаторів.	2
5.	Клінічна фармакологія антиагрегантів, тромболітиків та антикоагулянтів.	2
6.	Клінічна фармакологія антиаритмічних препаратів.	2
7.	Клінічна фармакологія статинів та інших гіполіпідемічних лікарських засобів.	2
8.	Клінічна фармакологія серцевих глікозидів та інотропних препаратів.	2
9.	Клінічна фармакологія НПЗЗ, антибіотиків, гіпоглікемізуючих препаратів в кардіології. Кардіоваскулярний ризик при фармакотерапії.	2
10.	Цитопротектори при лікуванні пацієнтів із серцево-судинною патологією.	2
11.	Визначення поняття серцево-судинного ризику. Стратифікація серцево-судинного ризику: 4 категорії ризику. Шкала SCORE.	2
12.	Вибір методів немедикаментозних та фармакологічних втручань, залежно від категорії серцево-судинного ризику. Моніторинг результатів профілактики.	2
13.	Складові здорового харчування та принципи дієтотерапії. Антиатеросклеротична дієта I типу. Гіпокалорійна дієта II типу.	2
14.	Залікове заняття	2
	Разом	28 год

Тематичний план семінарських занять

№	Назва теми	Години
1.	Принципи та етапи профілактики серцево-судинних захворювань.	2
2.	Первинна кардіоваскулярна профілактика: методи. Принципи дієтотерапії.	2
3.	Вторинна профілактика серцево-судинних захворювань.	2
4.	Реабілітація в кардіології.	2

Разом	8 год
--------------	--------------

Тематичний план самостійної роботи

№	Назва теми	Години
1.	Особливості фармакотерапії в окремих групах хворих (вагітних, осіб похилого віку, дітей /підлітків, жінок), осіб з коморбідною патологією.	2
2.	Стратегія доказової медицини. Вартість і ефективність лікувальних заходів при ССЗ.	2
3.	Психотерапія і фізіотерапія в кардіології. Електролікування, бальнеотерапія, мінеральні води, масаж, ЛФК та ін. (показання, протипоказання).	2
4.	Дієтотерапія та фітотерапія в кардіології.	2
5.	Хірургічні методи лікування хворих із захворюваннями серцево-судинної системи. Показання і протипоказання.	2
6.	Інтервенційна кардіологія: перкутанні коронарні втручання. Періопераційний медикаментозний супровід.	2
7.	Періопераційна підготовка хворих до позасерцевих хірургічних втручань: стратифікація ризику ускладнень.	2
8.	Тактика ведення кардіологічних пацієнтів при підготовці та під час проведення позасерцевих хірургічних втручань: медикаментозний супровід, немедикаментозні методи, реабілітація.	2
9.	Рекомендації щодо куріння, харчування, вживання алкоголю, контролю маси тіла, фізичної активності, корекції психосоціальних факторів.	2
10.	Фармакотерапія, як складова вторинної профілактики серцево-судинних ускладнень. Основні класи лікарських засобів, які покращують прогноз пацієнтів із серцево-судинною патологією.	2
11.	Оптимальна фармакотерапія і реабілітація пацієнтів з артеріальною гіпертензією.	2
12.	Оптимальна фармакотерапія пацієнтів з ішемічною хворобою серця до і після реваскуляризації міокарда.	2
13.	Оптимальна терапія і реабілітація пацієнтів з серцевою недостатністю.	2
14.	Оптимальна терапія і реабілітація у пацієнтів після кардіохірургічних втручань та пересадки серця.	2
15.	Оптимальна терапія і реабілітація пацієнтів з тромбоемболією легеневої артерії.	2
16.	Лікування фібриляції та тремтіння передсердь.	2
17.	Лікування екстрасистолії та ектопічних порушень ритму серця.	2
18.	Лікування і реабілітація пацієнтів з пароксизмальними надшлуночковими та шлуночковими тахіаритміями.	2
19.	Оптимальна терапія при легеневій гіпертензії.	2
20.	Оптимальна фармакотерапія при електролітних порушеннях.	2
21.	Санаторно-курортне лікування (показання, протипоказання, ефективність).	2
22.	Основні форми диспансеризації. Критерії оцінки організації та ефективності диспансеризації хворих серцево-судинними захворюваннями.	2
23.	Експертиза непрацездатності хворих із серцево-судинними захворюваннями.	2
Разом		46 год

ЗАОЧНА ФОРМА НАВЧАННЯ

Теми лекцій (заочна форма навчання)

№	Назва теми	Години
1.	Клінічна фармакологія ліків, що застосовуються в кардіології.	2
2.	Терапевтичні аспекти кардіохірургії та інтервенційної кардіології.	2
	Разом	4 год

Теми семінарських занять (заочна форма навчання)

№	Назва теми	Години
1.	Немедикаментозні методи лікування в кардіології.	2
2.	Периопераційне ведення кардіологічних хворих.	2
	Разом	4 год

Теми практичних занять (заочна форма навчання)

№	Назва теми	Години
1.	Принципи та етапи профілактики серцево-судинних захворювань.	2
2.	Первинна кардіоваскулярна профілактика: методи. Принципи дієтотерапії.	2
3.	Вторинна профілактика серцево-судинних захворювань.	2
4.	Реабілітація в кардіології.	2
5.	Залікове заняття	2
	Разом	10 год

Теми для самостійної роботи (заочна форма навчання)

№	Назва теми	Години
1.	Клінічна фармакологія діуретиків.	2
2.	Клінічна фармакологія ІРААС (інгібітори ангіотензин-перетворювального ферменту, блокатори ангіотензину II).	2
3.	Клінічна фармакологія вазодилаторів (блокаторів кальцієвих каналів, нітратів).	2
4.	Клінічна фармакологія бета-адреноблокаторів.	2
5.	Клінічна фармакологія антиагрегантів, тромболітиків та антикоагулянтів.	2
6.	Клінічна фармакологія антиаритмічних препаратів.	2
7.	Клінічна фармакологія статинів та інших гіполіпідемічних лікарських засобів.	2
8.	Клінічна фармакологія серцевих глікозидів та інотропних препаратів.	2
9.	Клінічна фармакологія НПЗЗ, антибіотиків, гіпоглікемізуючих препаратів в кардіології. Кардіоваскулярний ризик при фармакотерапії.	2
10.	Цитопротектори при лікуванні пацієнтів із серцево-судинною патологією.	2
11.	Визначення поняття серцево-судинного ризику. Стратифікація серцево-судинного ризику: 4 категорії ризику. Шкала SCORE.	2
12.	Вибір методів немедикаментозних та фармакологічних втручань, залежно від	2

	категорії серцево-судинного ризику. Моніторинг результатів профілактики.	
13.	Складові здорового харчування та принципи дієтотерапії. Антиатеросклеротична дієта I типу. Гіпокалорійна дієта II типу.	2
14.	Основи профілактики серцево-судинних захворювань та їх ускладнень. Складові здорового способу життя.	2
15.	Особливості фармакотерапії в окремих групах хворих (вагітних, осіб похилого віку, дітей /підлітків, жінок), осіб з коморбідною патологією.	2
16.	Стратегія доказової медицини. Вартість і ефективність лікувальних заходів при ССЗ.	2
17.	Психотерапія і фізіотерапія в кардіології. Електролікування, бальнеотерапія, мінеральні води, масаж, ЛФК та ін. (показання, протипоказання).	2
18.	Дієтотерапія та фітотерапія в кардіології.	2
19.	Хірургічні методи лікування хворих із захворюваннями серцево-судинної системи. Показання і протипоказання.	2
20.	Інтервенційна кардіологія: перкутанні коронарні втручання. Періопераційний медикаментозний супровід.	2
21.	Періопераційна підготовка хворих до позасерцевих хірургічних втручань: стратифікація ризику ускладнень.	2
22.	Тактика ведення кардіологічних пацієнтів при підготовці та під час проведення позасерцевих хірургічних втручань: медикаментозний супровід, немедикаментозні методи, реабілітація.	2
23.	Рекомендації щодо куріння, харчування, вживання алкоголю, контролю маси тіла, фізичної активності, корекції психосоціальних факторів.	2
24.	Фармакотерапія, як складова вторинної профілактики серцево-судинних ускладнень. Основні класи лікарських засобів, які покращують прогноз пацієнтів із серцево-судинною патологією.	2
25.	Оптимальна фармакотерапія і реабілітація пацієнтів з артеріальною гіпертензією.	2
26.	Оптимальна фармакотерапія пацієнтів з ішемічною хворобою серця до і після реваскуляризації міокарда.	2
27.	Оптимальна терапія і реабілітація пацієнтів з серцевою недостатністю.	2
28.	Оптимальна терапія і реабілітація у пацієнтів після кардіохірургічних втручань та пересадки серця.	2
29.	Оптимальна терапія і реабілітація пацієнтів з тромбоемболією легеневої артерії.	2
30.	Лікування фібриляції та тремтіння передсердь.	2
31.	Лікування екстрасистоїї та ектопічних порушень ритму серця.	2
32.	Лікування і реабілітація пацієнтів з пароксизмальними надшлуночковими та шлуночковими тахіаритміями.	2
33.	Оптимальна терапія при легеневій гіпертензії.	2
34.	Оптимальна фармакотерапія при електролітних порушеннях.	2
35.	Санаторно-курортне лікування (показання, протипоказання, ефективність).	2
36.	Основні форми диспансеризації. Критерії оцінки організації та ефективності диспансеризації хворих серцево-судинними захворюваннями.	2
	Разом	72 год

5. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Видами навчальної діяльності аспірантів згідно з навчальним планом є:

- а) лекції,
- б) практичні заняття,
- в) семінарські заняття,
- г) самостійна робота аспірантів (СРА).

Практичні та семінарські заняття передбачають:

- 1) засвоєння аспірантами основних положень сучасних рекомендацій міжнародних лікарських товариств з питань сучасних методів діагностики, лікування й профілактики серцево-судинних захворювань;
- 2) аналіз й інтерпретацію результатів лабораторних та інструментальних методів обстеження пацієнтів кардіологічного профілю, зокрема – дослідження метаболічного статусу, структурного та функціонального стану коронарного кровообігу, міокарда, нирок, легень, судин тощо;
- 3) вивчення аспірантами принципів та етапів лікування серцево-судинних захворювань, зокрема клінічної фармакології лікарських засобів, які застосовуються в кардіології, немедикаментозних та хірургічних методів лікування;
- 4) надання невідкладної допомоги пацієнтам кардіологічного профілю при ускладненнях серцево-судинних захворювань;
- 5) призначення сучасного лікування хворим із серцево-судинними захворюваннями із врахуванням коморбідної патології;
- 6) вивчення основних принципів хірургічного лікування кардіологічних хворих, зокрема інтервенційної кардіології;
- 7) проведення первинної та вторинної профілактики серед пацієнтів із серцево-судинними захворюваннями;
- 8) вирішення ситуаційних клінічних задач, задач за типом ліцензійного іспиту «Крок-3» і тестових завдань.

6. ВИДИ КОНТРОЛЮ (ПОТОЧНИЙ І ПІДСУМКОВИЙ)

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку засвоєння аспірантами навчального матеріалу. Формами поточного контролю є:

- а) тестові завдання з вибором однієї правильної відповіді, з визначенням правильної послідовності дій, з визначенням відповідності, з визначенням певної ділянки на фотографії чи схемі («розпізнавання»);
- б) індивідуальне усне опитування, співбесіда;
- в) розв'язання типових ситуаційних задач;
- д) контроль практичних навичок;

Комплексне оцінювання навчальної діяльності здійснюється виставлення традиційної оцінки, яка конвертується у бали відповідно у кожному з занять, аспірант отримує на практичному занятті: оцінку «5» - якщо він виконав правильно не менше 90% навчальних завдань; оцінку «4» - якщо він виконав правильно не менше 80% навчальних завдань; оцінку «3» - якщо він виконав правильно не менше 60% навчальних завдань; оцінку «2» - якщо він виконав правильно менше 60% навчальних завдань; На кінцевому етапі заняття викладач виставляє набрану суму балів і традиційну оцінку в журналі успішності.

Самостійна робота аспіранта оцінюється на практичних заняттях і є складовою підсумкової оцінки аспіранта.

Підсумковий контроль

Загальна система оцінювання проводиться по завершенню вивчення дисципліни у вигляді заліку.

Шкали оцінювання традиційна 4-бальна шкала, багатобальна (200-бальна) шкала, рейтингова шкала ECTS

Залік – це форма підсумкового контролю засвоєння аспірантом теоретичного та практичного матеріалу з навчальної дисципліни. Підсумковий контроль проводиться у письмовій формі, з використанням навчальної платформи Misa, відповідно до розкладу. Триває 2 академічних години.

Максимальна кількість балів, яку може набрати аспірант за поточну навчальну діяльність для допуску до заліку становить 200 балів.

Мінімальна кількість балів, яку повинен набрати аспірант за поточну навчальну діяльність для опуску до заліку становить 120 бали.

Розрахунок кількості балів проводиться на підставі отриманих аспірантом оцінок за 4-ри бальною (національною) шкалою під час вивчення дисципліни, шляхом обчислення середнього арифметичного (СА), округленого до двох знаків після коми. Отримана величина конвертується у бали за багатобальною шкалою таким чином:

$$x = \frac{CA \times 120}{5}$$

Для зручності наведено таблицю перерахунку за 200-бальною шкалою:

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу для дисциплін, що завершуються заліком

4 бальна шкала	200 бальна шкала	4 бальна шкала	200 бальна шкала	4 бальна шкала	200 бальна шкала	4 бальна шкала	200 бальна шкала	4 бальна шкала	200 бальна шкала
5	200	4,6	184	4,17	167	3,77	151	3,35	134
4,97	199	4,57	183	4,14	166	3,74	150	3,32	133
4,95	198	4,52	182	4,12	165	3,72	149	3,3	132
4,92	197	4,5	180	4,09	164	3,7	148	3,27	131
4,9	196	4,47	179	4,07	163	3,67	147	3,25	130
4,87	195	4,45	178	4,04	162	3,65	146	3,22	129
4,85	194	4,42	177	4,02	161	3,62	145	3,2	128
4,82	193	4,4	176	3,99	160	3,57	143	3,17	127
7,8	192	4,37	175	3,97	159	3,55	142	3,15	126
4,77	191	4,35	174	3,94	158	3,52	141	3,12	125
4,75	190	4,32	173	3,92	157	3,5	140	3,1	124
4,72	189	4,3	172	3,89	156	3,47	139	3,07	123
4,7	188	4,27	171	3,87	155	3,45	138	3,02	121
4,67	187	4,24	170	3,84	154	3,42	137	3	120
4,65	186	4,22	169	3,82	153	3,4	136	Менше	Недост
4,62	185	4,19	168	3,79	152	3,37	135	3	а тньо

Бали з дисципліни для аспірантів, які успішно виконали програму, конвертуються у традиційну 4-ри бальну шкалу за абсолютними критеріями, які наведено нижче у таблиці:

Бали з дисципліни	Оцінка за 4-ри бальною шкалою
Від 170 до 200 балів	5
Від 140 до 169 балів	4
Від 139 балів до мінімальної кількості балів, яку повинен набрати аспірант	3
Нижче мінімальної кількості балів, яку повинен набрати аспірант	2

Об'єктивність оцінювання навчальної діяльності аспірантів перевіряється статистичними методами (коефіцієнт кореляції між оцінкою ECTS та оцінкою за національною шкалою).

7. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ АСПІРАНТІВ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Визначення поняття серцево-судинного ризику. Стратифікація серцево-судинного ризику, шкала SCORE.
2. Принципи та етапи профілактики серцево-судинних захворювань.
3. Складові здорового способу життя.
4. Методи первинної кардіоваскулярної профілактики.
5. Вторинна профілактика серцево-судинних захворювань.
6. Рекомендації щодо куріння, харчування, вживання алкоголю, контролю маси тіла, фізичної активності, корекції психосоціальних факторів в профілактиці серцево-судинних захворювань.
7. Немедикаментозні методи лікування в кардіології.
8. Складові здорового харчування та принципи дієтотерапії в кардіології.
9. Антиатеросклеротична дієта I типу. Гіпокалорійна дієта II типу.
10. Фармакотерапія, як складова вторинної профілактики серцево-судинних ускладнень.
11. Основні класи лікарських засобів, які покращують прогноз пацієнтів із серцево-судинною патологією.
12. Клінічна фармакологія ліків, що застосовуються в кардіології.
13. Клінічна фармакологія діуретиків
14. Клінічна фармакологія ІРААС (інгібітори ангіотензин-перетворювального ферменту, блокатори ангіотензину II).
15. Клінічна фармакологія вазодилаторів (нітратів, блокаторів кальцієвих каналів).
16. Клінічна фармакологія бета-адреноблокаторів.
17. Клінічна фармакологія антиагрегантів, тромболітиків та антикоагулянтів.
18. Клінічна фармакологія антиаритмічних препаратів.
19. Клінічна фармакологія статинів та інших гіполіпідемічних лікарських засобів.
20. Клінічна фармакологія серцевих глікозидів та інотропних препаратів.

21. Клінічна фармакологія НПЗЗ, антибіотиків, гіпоглікемізуючих препаратів в кардіології.
22. Цитопротектори в лікуванні пацієнтів із серцево-судинними захворюваннями.
23. Особливості фармакотерапії в окремих групах пацієнтів: вагітних, осіб похилого віку, дітей /підлітків, жінок, осіб з коморбідною патологією.
24. Вибір методів немедикаментозних та фармакологічних втручань, залежно від категорії серцево-судинного ризику.
25. Вартість і ефективність лікувальних заходів при ССЗ.
26. Реабілітація в кардіології.
27. Психотерапія і фізіотерапія в кардіології.
28. Електролікування, бальнеотерапія, мінеральні води, масаж, ЛФК: показання, протипоказання.
29. Терапевтичні аспекти кардіохірургії та інтервенційної кардіології.
30. Хірургічні методи лікування в кардіології. Показання і протипоказання.
31. Інтервенційна кардіологія: перкутанні коронарні втручання. Периопераційний медикаментозний супровід.
32. Периопераційна підготовка хворих до позасерцевих хірургічних втручань.
33. Тактика ведення кардіологічних пацієнтів при підготовці та під час проведення позасерцевих хірургічних втручань: медикаментозний супровід, немедикаментозні методи, реабілітація.
34. Оптимальна фармакотерапія і реабілітація пацієнтів з артеріальною гіпертензією.
35. Оптимальна фармакотерапія пацієнтів з ішемічною хворобою серця до і після реваскуляризації міокарда.
36. Оптимальна терапія і реабілітація пацієнтів з серцевою недостатністю.
37. Оптимальна терапія і реабілітація у пацієнтів після кардіохірургічних втручань та пересадки серця.
38. Оптимальна терапія і реабілітація пацієнтів з тромбоемболією легеневої артерії.
39. Оптимальна терапія при легеневій гіпертензії.
40. Лікування екстрасистолії та ектопічних порушень серцевого ритму.
41. Лікування і реабілітація пацієнтів з пароксизмальними надшлуночковими та шлуночковими тахіаритміями.
42. Лікування фібриляції та тремтіння передсердь.
43. Оптимальна фармакотерапія при електролітних порушеннях.
44. Санаторно-курортне лікування кардіологічних пацієнтів: показання, протипоказання, ефективність.
45. Основні форми диспансеризації. Критерії оцінки організації та ефективності диспансеризації хворих із серцево-судинними захворюваннями.

8. ЛІТЕРАТУРА:

Базова література:

1. Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої медичної освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М. Коваленка. Укл.: Н.М. Шуба, О.Г. Несукай, О.П. Борткевич. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – К.: МОРІОН, 2019. – 960с.
2. Громадське здоров'я у практиці сімейного лікаря: підручник / Є.Я. Складаров, М.А. Бичков, Н.М. Громнадська та ін.; за ред. Є.Я. Складарова, М.А. Бичкова. – К.: ВСВ "Медицина", 2020. – 288 с.

3. Дзяк Г.В. Клініко-ЕКГ синдроми / Г.В. Дзяк, Т.О. Перцева, А.М. Василенко / За ред. акад. Г.В. Дзяка. – Дніпропетровськ: Пороги, 2008. – 202 с.
4. Жарінов О.Й., Куць В.О. (ред.) Основи електрокардіографії. – Львів.: МС, 2017. – 240 с.
5. Заремба Є.Х., Кияк Ю.Г., Бабина Л.Я. та ін. Кардіологія для сімейних лікарів. Навчальний посібник. – Київ. – 2011. – 531 с.
6. Заремба Є.Х., Соломенчук Т.М., Топілко О.Ю. та ін. Первинна та вторинна профілактика серцево-судинних захворювань у роботі сімейного лікаря.- Київ,2003.- 70 с.
7. Клінічна лабораторна діагностика: навчальний посібник (ВНЗ III—IV р. а.) / Б.Д. Луцик, Л.Є. Лаповець, Г.Б. Лебедь та ін.; за ред. Б.Д. Луцика. — 2-е вид. // К.: «Медицина» - 2018. – 288 с.
8. Клінічні протоколи надання медичної допомоги. Медицина невідкладних станів: [зб. док.] / Департамент охорони здоров'я викон. органу Київ. міськради (Київ. міськдержадмін.), Київ. міськ. наук. інформ.-аналіт. центр мед. статистики ; [відп. ред. Т. В. Марухно]. - Київ : МНІАЦ мед. статистики : Медінформ, 2015. - 273 с. : рис., табл. - (Нормативні директивні правові документи).
9. Коронарная болезнь и интервенционная кардиология / Ю.Н. Соколов, М.Ю. Соколов, В.Г. Терентьев. – К.:МОРИОН, 2011. – 768 с.
10. Наказ МОЗ України №436 від 03.07.2006 р. «Про затвердження протоколів надання медичної допомоги за спеціальністю «Кардіологія».
11. Наказ МОЗ України № 384 від 24.05.2012 "Уніфікований клінічний протокол первинної, екстреної та вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги "Артеріальна гіпертензія".
12. Наказ МОЗ України № 152 від 02.03.2016 "Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги "Стабільна ішемічна хвороба серця".
13. Наказ МОЗ України № 564 від 13.06.2016 "Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги "Профілактика серцево-судинних захворювань".
14. Наказ МОЗ України № 164 від 03.03.2016 "Уніфікований клінічний протокол екстреної, первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги та медичної реабілітації "Гострий коронарний синдром без елевації сегмента ST".
15. Наказ МОЗ України № 455 від 02.07.2014 "Уніфікований клінічний протокол екстреної, первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги та медичної реабілітації "Гострий коронарний синдром з елевацією сегмента ST".
16. Наказ МОЗ України № 34 від 15.01.2014 " Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги при ТЕЛА".
17. Наказ МОЗ України №597 від 15.06.2016 "Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги при фібриляції передсердь".
18. Невідкладна допомога в кардіології. Навчальний посібник під редакцією Долженко М.М.- К. Наукова думка. – 2018. – 412 с.
19. Обзор по СЛР и неотложной помощи при сердечно-сосудистых заболеваниях от 2020 г. (<https://webmed.irkutsk.ru/doc/pdf/aha.pdf>).
20. Общая врачебная практика по Джону Нобелю // Под редакцией Дж. Нобеля. Перевод с английского под редакцией Е.Р. Тимофеевой, Н.А. Федоровой. – М.: Практика. – 2006. – 1760 с.
21. Практичні аспекти сучасної кардіології. – Скибчик В.А., Соломенчук Т.М. Львів: Мс, 2017. – 423 с.

22. Рекомендації Європейського товариства кардіологів 2020 р. щодо лікування пацієнтів з гострим коронарним синдромом без стійкої елевації сегмента ST (<https://doi.org/10.1093/eurheartj/ehaa895>).

23. Рекомендації Європейського товариства кардіологів 2017 р. щодо лікування пацієнтів з інфарктом міокарда з елевацією сегмента ST (<https://doi.10.1093/eurheartj/ehx393>).

24. Рекомендації Європейського товариства кардіологів та торакальних хірургів 2018 р. щодо проведення ревазуляризації міокарда (<https://doi.10.1093/eurheartj/ehy394>).

25. Серцево-судинні захворювання. Класифікація, стандарти діагностики та лікування / Всеукр. асоц. кардіологів; За ред. В.М. Коваленка [та ін.]. - 3- те вид., переробл. і допов. - Київ: Моріон, 2018. - 223 с.

26. Сіренко ОА Рекомендації Європейського товариства кардіологів (European Society of Cardiology, ESC) і Європейського товариства гіпертензії (European Society of Hypertension, ESH) з лікування артеріальної гіпертензії 2018 р. Артеріальная гипертензия. 2018;5(61): 58-156.

27. Свінціцький А.С. Методи діагностики в клініці внутрішньої медицини: навчальний посібник // К.: «Медицина» - 2019. – 1008 с.

28. Свінціцький АС, Гаєвські П. Внутрішні хвороби. Підручник, заснований на принципах доказової медицини. Практична Медицина. Краків, Польща. 2018/19:1632.

29. Серцево-судинні захворювання. Класифікація, стандарти діагностики та лікування / Всеукр. асоц. кардіологів ; За ред. В. М. Коваленка [та ін.]. - 3-те вид., переробл. і допов. - Київ : Моріон, 2018. - 223 с.

30. Сіренко Ю.М., Гіпертонічна хвороба і артеріальні гіпертензії. Донецьк: Заславський А.Ю., 2011. – 304 с.

31. Скибчик В.А. Електрокардіографічна діагностика і лікування в невідкладній кардіології / В.А. Скибчик, Я.В. Скибчик // К.: ТОВ “Люди в білому”, 2014. – 154 с.

32. Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії /За редакцією проф. Ю.М. Мостового. – 23-те вид., доп. і перероб. – Київ: Центр ДЗК, 2018. - 791 с.

Допоміжна література:

1. Болезни сердца и сосудов. Руководство Европейского общества кардиологов // Под ред. А. Дж. Кэмм, Т.Ф. Люшера, П.В. Серриуса. – Москва: ГЭОТАР-Медиа, 2011. – 1480 с.

2. Грифин Б., Тополь Э. Кардиология / Пер. с англ. – М.: Практика, 2008. – 1248 с.

3. Диагностика и лечение в кардиологии / Под ред. проф. Майкла Х. Кроуфорда Перевод с английского под ред. РАМН Р.Г. Оганова. – М.: МЕДпресс-информ. – 2007. – 799 с.

4. Иоселиани Д. Г. Коронарное стентирование и стенты / Д. Г. Иоселиани, Д. А. Асадов, А. М. Бабунашвили. – Москва : Гэотар-Медиа, 2019. – 247 с.

5. Кардиология: национальное руководство / под. ред. Ю.Н. Беленкова, Р.Г. Оганова. – М.: ГЭОТАР-Медиа, 2007. – 1232 с.

6. Класифікація внутрішніх хвороб. Діагностичні заходи та алгоритми лікування / За ред. проф. В.З.Нетяженка – Ч. 1. – Київ, 2001. – 280 с.

7. Настанова з кардіології / за ред. В.М. Коваленка. – К.: Моріон, 2009. – 1368 с.

8. Основы кардиологии: Принципы и приктика (2-е изд.) / Под ред. проф. Клива Розендорффа. – Львов: Медицина світу, 2007. – С. 121-130.

9. Патологическая физиология сердечно-сосудистой системы (3-е изд. исправленное) / Под ред. Л. Лилли.- Москва БИНОМ. Лаборатория знаний, 2010. – 656 с.

10. Превентивна кардіологія : імплементація міжнародних рекомендацій в Україні.- К.: МОРІОН, 2015. – 104 с.

11. Секреты кардиологии / О.В. Эдейр; Пер. с англ.; Под общ. ред. В.Н. Хирманова. – М.: МЕД пресс-информ, 2004. – С. 17-25.

Посібники та підручники з кардіології англійською мовою:

1. Basic and Bedside Electrocardiography / Romulo F. Baltazar: Lippincott Williams & Wilkins, 2009. – 464 p.

2. Braunwald's Heart Disease: a Textbook of Cardiovascular Medicine, 2-Volume Set by Douglas P. Zipes; Peter Libby; Robert O. Bonow; Douglas L. Mann; Gordon F. Tomaselli. 2018. 2128 p.

3. Guidelines for management of dyslipidemia and prevention of cardiovascular disease / American association of clinical endocrinologists and American college of endocrinology // AACE 2017 Guidelines.

4. Goldberger's clinical electrocardiography : a simplified approach / Ary L. Goldberger, Zachary D. Goldberger, Alexei Shvilkin.—8th ed. – 233p.

5. Harrison's principles of internal medicine. 20th edition / Jameson, J. Larry, editor. New York McGraw-Hill Education. 2018. ISBN 978-1259644030.

6. Magid DJ, Aziz K, Cheng A, et al. Part 2: evidence evaluation and guidelines development: 2020 American Heart Association Guidelines for Cardiopulmonary Resuscitation and Emergency Cardiovascular Care. Circulation. 2020;142(suppl 2):In press.

7. 2015 ESC Guidelines for the management of acute coronary syndromes in patients presenting without persistent ST-segment elevation // European Heart Journal Advance. – 2015. – DOI:10.1093/eurheartj/ehv320.

8. 2017 ESC guidelines for the management of acute myocardial infarction in patients presenting with ST-segment elevation. (<https://www.escardio.org/Guidelines/Clinical-Practice-Guidelines/Acute-Myocardial-Infarction-in-patients-presenting-with-ST-segment-elevation-Ma>).

9. 2019 ESC Guidelines for the diagnosis and management of chronic coronary syndromes: The Task Force for the diagnosis and management of chronic coronary syndromes of the European Society of Cardiology (ESC). DOI: <https://doi.org/10.1093/eurheartj/ehz425>.

Інформаційні ресурси:

Джерела Інтернет:

<https://moz.gov.ua/>

<https://zakon.rada.gov.ua/>

<https://www.escardio.org/>

<http://www.webcardio.org/>

European Journal of Cardiovascular Prevention

European Heart Journal

American Heart Journal

Journal of Cardiovascular Risk